„Cărțile bucuriilor epifanice”. Invariante şi diferențe specifice în poezia religioasă de azi

Emanuela ILIE

La mise de cet étude est de relire et interpreter la poésie réligieuse actuelle pour y tirer au clair les invariantes et les différences spécifiques. Surtout les “livres des joies épiphaniques” - titre d’un livre de genre écrit par Ioan Petraş - qui appartiennent aux poètes-prêtres, de Roumanie (Sever Negrescu, Nicolae Jinga) ou de la diaspore (Theodor Damian) comporte une lecture centrée sur la décodification du schéma, de la paradigme réligieuse, à laquelle les auteurs ajoutent, d’habitude, des modifications spécifiques, causées par certains détails biographiques, comme la maladie ou l’exile.

În ciuda profețiilor sumbre ale unora dintre cititorii poeziei de azi, convinşi de inactualitatea discursului religios într-o lirică impregnată, dimpotrivă şi exclusiv, de religia omului sau a urbanului hipertehnicizat, poezia închinată sacrului nu numai că trăieşte (e adevărat, oarecum izolată într-un cerc restrîns al receptării), dar se arată din ce în ce mai dornică de a recupera din terenul pierdut. Şi de a contrabalansa, fireşte, excesul de ateism – real? mimat? – din lirica unor scriitori ce încă mai glosează pe mai vechea temă a morții creştinismului sau a celor care preferă înlocuirea ei cu percepția hibridă a unei sacralități straniu mistificate. Maniera uzuală de asimilare a registrului religios înseamnă mai exact, pentru nu puțini dintre autorii de azi, aplicarea unei grile parodice sau groteşti: viziunea consacrată de un *homo religiosus* tipic este substituită de viziunea schizoidă a unei lumi locuite de îngeri antropomorfizați, ce ajung a fi sacrificați de însuşi Dumnezeu în piața de carne, de fete murdare de sămînță de îngeri sau chiar de „*îngerese borțoase*” (Adrian Alui Gheorghe), a unui univers aproape desacralizat, în care umanitatea se roagă cel mult unui artefact estropiat („*am făcut cu chiu cu vai/ rost de un dumnezeu al meu, o păpuşă din gumă, ferfeniță,/ cu buzele groase, cu o mînă sărită din umăr*” etc. – Ioan Es. Pop). Recuzita unor astfel de texte conservă, altfel spus, elemente recurente ale imaginarului religios consacrat: figuri specifice (precum cea angelică sau cea christică), topoï de gen (cripta, biserica, sanctuarul, altarul, cimitirul), dar le de-sacralizează parțial sau chiar total, pentru a

BDD-A41 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 02:52:28 UTC)

le perverti într-un fel de în-semne ale umanului non-religios, ale unei religii aşadar negative.

La polul opus, mai ales poeții-preoți, Theodor Damian, Ioan Petraş, Sever Negrescu ş.a., se întorc, dimpotrivă, spre un univers sacralizat aproape la modul arhaic, căruia îi închină imnuri oraculare sau liturgice, deşi nu omit a-şi recunoaşte tensiunile şi neliniştile specifice omului recent, supus unor altfel de presiuni decît spre exemplu cel modernist sau gîndirist. Îndeosebi spre cărțile acestor oameni ai bisericii ne vom îndrepta în cele ce urmează, propunîndu-ne a urmări cîteva dintre invariantele şi diferențele specifice ale discursului religios din lirica ultimilor cîțiva ani.

Se impun, însă, cîteva precizări preliminare. De obicei, antologatorii de poezie creştină sau religioasă preferă să uzeze de criterii să spunem subtematice. Secțiunile în care sînt împărțite textele religioase din lirica autohtonă, de la cele ale lui Nicolaus Olahus, Petru Cercel sau Coresi la cele ale lui Ioan Alexandru, Daniel Turcea sau Nichita Danilov, sînt organizate exclusiv în funcție de o subdeterminare categorială, de un motiv specific: *Rugăciunea rugăciunii, Laudă Ție, Doamne, Iisus - Mîntuitorul lumii, Aleasă este, Îngerii Domnului, Din ceruri, pe pămînt* sînt, spre exemplu, titlurile capitolelor din volumul *Rugăciunile poeților. Antologie de poezie religioasă românească*[1]. În cele ce urmează, vom ține seama de un alt gen de criterii, neomițînd, e adevărat, în cursul prezentării analitice nici motivele specifice acestui gen de discurs poetic, dar avînd în vedere în special atmosfera degajată de poemele religioase care au apărut cu precădere în ultimii ani şi modalitatea de articulare a textelor, după componenta dominantă, livrescă sau biografică, a intenționalității auctoriale şi tiparul textual propriu-zis.

Cazul tipic de poet-preot ce cîntă, în versuri lipsite total de orice urmă de tensiune presupusă de spaima clătinării sau a slăbirii credinței, este cel al lui Ioan Petraş. Titlul ultimului său volum *Cartea bucuriilor epifanice*, sintetizează perfect trăirea specifică ce irumpe în absolut orice secvență interioară, cea de bucurie totală a individului aflat în permanenta proximitate a miracolului, cel ce se hrăneşte exclusiv cu fericiri epifanice. Trebuie precizat, însă, că aceste sublime "bucurii epifanice", trăite de Ioan Petraş, poartă emblema unui fel specific de a trăi şi de a cînta religiosul, asimilate şi prin mijlocul intertextualității. Părintele-poet nu are – cum altfel?- orgoliul de întemeietor al vreunui cod atitudinal specific. Chiar argumentul *Cărții bucuriilor epifanice* avertizează asupra înscrierii volumului într-o serie de opere oarecum anacronice, mustind de seva arderilor mistice de-odinioară, trudite cu sudoarea binecuvîntată a certitudii celui ce se ştie învăluit în nimbul credinței fără opreliști, fără mirări şi fără îndoieli: "*Osteneala de față poartă/ mireasma sîmburilor unei cărți de-altădată,/ învăluiți în lumina de-acum*". Intertextualitatea este, aici, justificată de elanurile atitudinale de cu totul alt gen: autorului îi este proprie nu lamentația, nici năduful ori oful celui nedreptățit, răzvrătit etc., ci bucuria nedisimulată, întreagă, uneori chiar exploziile ținînd de

[1] Irina Nicolaescu, Sergiu I. Nicolaescu, 1999.

BDD-A41 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 02:52:28 UTC)

extaza epifanică, şi de aceea împrumută pana psalmistului, înălţînd ode în spiritul claudelian bine cunoscut (de altfel, mottoul este împrumutat chiar din *Oda a III-a* a maestrului).

Acest gen de raport intertextual nu este şi nici nu poate fi singular. În marea majoritate a cazurilor, poetul dublat de *homo religiosus* simte pregnant necesitatea înscrierii într-o serie îndeobşte cunoscută de texte-rugăciune, de la *Psalmii* biblici, cei ai lui Jan Kochanowsky sau Paul Claudel pînă la doinele şi rozariile din *La Baad*-ul lui Cezar Ivănescu, *Epifania* lui Daniel Turcea sau *Cartea psalmilor* lui Paul Aretzu. O adevărată apetenţă pentru jocul intertextual o ilustrează şi Theodor Damian, teologul a cărui voce se face auzită din 1993 în amvonul parohiei ortodoxe române "Sf. Ap. Petru şi Pavel" din Queens, New York. Intertextualitatea ca manieră de a re-substanţializa trăirea religioasă este evidentă mai ales în penultimul său volum de poezie, aşezat sub *Semnul Isar*. Teologul îşi aşează poemele în aceeaşi descendenţă aşteptată, cea a poeziei aşa-zis religioase, izvorîte din conştiinţa aşezării sub însemnul divinului a întregii existenţe, de altfel destul de tumultuoasă pentru un prelat (un "*neastîmpărat al Duhului Sfînt*", cum foarte inspirat îl numeşte Bartolomeu al Clujului, în *Prefaţa* la o carte de meditaţii, *Răsăritul cel de sus*). Theodor Damian are însă cu siguranţă conştiinţa faptului că poezia religioasă nu se poate scrie decît cu aceleaşi instrumente –tematizate sau nu- cu care s-a scris întotdeauna genul, începînd cu, să spunem, Vasile Voiculescu, Nechifor Crainic sau Andrei Ciurunga şi terminînd cu Ştefan Amariţei, Miron Kiropol ori Gabriel Chifu. O dovedeşte, printre altele, existenţa, în subtext, a unor subtile note livreşti; unele cu surse uşor identificabile, ca în scurtul poem în care se amestecă, firesc, replici goetheene şi blagiene ("*Aşa sună întrebările de pe Isar/ ştiu că nu ştiu nimic/ pare că-i adevăratul răspuns/ în jocul nostru/ de-a pătrunsul cel de nepătruns*") sau în posibila replică la *Scrisoarea* blagiană (*"Mamă, mamă/ viaţa mea ca o carte/ pe care tu o scrii/ şi eu o citesc"* etc.), altele mai greu de identificat, transformînd în orice caz textele în fragmente de dialog cu figuri emblematice ale formării spirituale ale autorului: Sfîntul Augustin, Jacques Ellul, Anoushka von Heuer, Andrul, fratele Ioan Gâf-Deac sau fratele Artur.

Să zăbovim, încă, la cazul Theodor Damian, considerînd că acesta oferă un răspuns valid la o întrebare, legitimă în context: ce-ţi mai rămîne de făcut în momentul în care ţii cu tot dinadinsul să te remarci între adepţii, în declaraţii ori în fapt, ai formulei lirismului aşa-zis mistic? Cum se poate cu uşurinţă intui, unii cititori avizaţi ai liricii de gen ar răspunde că textualismul, veritabilă obsesie a poeţilor ultimelor decenii, incluzîndu-i aici chiar şi pe nou-veniţii în plutonul milenarist; că experienţa religioasă se poate converti, şi chiar cu şanse reale de reuşită, în experienţă textuală o dovedeşte, de pildă, creaţia lui Gabriel Chifu, mai exact suficiente texte dintr-un volum mai vechi al acestuia, intitulat *La marginea lui Dumnezeu*. Theodor Damian este un bun cunoscător al poeziei actuale -după cum mai mult intuitiv o poate presupune chiar şi cititorul inocent al textelor poetice şi, cu totul justificat, cine deschide *Roua cărţilor –o hermeneutică teologică în context literar*, volum care îi arată veleităţile critice evidente. Iar unui poet dublat

BDD-A41 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 02:52:28 UTC)

de un bun critic al fenomenului literar nu doar al diasporei nu-i putea scăpa soluția textualismului, posibilitatea de a-şi impregna textele cu un substrat textualist suficient de bine dozat. Mai mult, autorul dă uneori senzația că persiflează metoda la care apelează chiar şi unii din confrații, teologi sau nu, care aleg formula lirismului mistic; înțelege, în orice caz, cît de subtil –şi de minimalist, în sensul bun al termenului- în fine, cum anume trebuie să se transforme experiența ontologică şi cea religioasă în experiență textuală: "*aceasta este cu adevărat aventură/ cînd cari isihaia în literatură*". Avertisment subtil, în definitiv, asupra măsurii necesare, atît în actul scriptural, cît şi în cel interpretativ… Revenim, însă, la întrebarea inițială privind originalitatea, posibilitatea de a "infuza" discursul liric cu un "ce" caracterizant, care să probeze individualitatea auctorială. Ei bine, Theodor Damian pare a propune, cel puțin în *Sub semnul Isar*, o altă soluție: suprapunerea, măcar parțială, dacă nu chiar totală, a lui *homo biographicus* peste *homo religiosus* (prelungit anterior în *homo poeticus*, firește); transparența în poezie, altfel spus, a experimențialului individual, aici boala şi lupta cu moartea, trăită într-un sanatoriu german, deşi experiența propriei suferințe fizice, vom vedea, trece, cum este şi firesc în poezia de gen, pe planul secund.

Formula scripturală pentru care optează propriu-zis Theodor Damian în volum este iarăşi, folosită uneori cu asupra de măsură în lirica actuală, deşi e mai puțin obişnuită în poezia de gen: cea diaristică. Fără titlu, curgînd, firesc, unele din altele, uneori chiar uzînd de principiul reluării anumitor structuri lexicale finale dintr-un text în incipitul textului următor, poemele par file dintr-un jurnal al supraviețuirii mentale, dar şi trupeşti, într-un spațiu predispus recluziunii interioare şi exacerbării suferinței de a fi, mai ales de a fi vulnerabil. Experiența bolii autorului este percepută ca una a dublei suferințe, căci suferința proprie este dublată de cea a celorlalți, şi dacă cele două nu pot fi cuantificate exact, ca intensitate cel puțin, cu siguranță că ochiul interior al suferindului-poet le "vede" cu totul distinct. Fără îndoială, grație unei sensibilități aparte, proprii unui prelat înzestrat cu aptitudinea de a se lăsa *locuit* de complinirea poetică, subsecventă celei divine, desigur "totalitare". Omul care se erijează în mesager al divinității rămîne însă generic legat de teluric. Din cînd în cînd, autorul se lasă de aceea contaminat nu atît de propria suferință, cît de durerea celorlalți; lipsită de orice urmă de baudelairiană noblețe, aceasta este în fond o aspră aducere aminte a pedepsei universale pentru păcatul originar. De altfel, întrega umanitate ce apare în volum este una ce percepe acut rana trupului şi, în acelaşi timp, vocația taumaturgică a celui ce le însoțeşte, aparent tacit, veritabilul periplu prin lumesc: "*Doamne, ia-i durerea femeii/ de-alături/ că nu mai poate/ a strigat toată noaptea/ trimite-i altfel de îngeri/ s-o poarte spre Isar/ spre Izvorul Tămăduirii/ acolo unde se-nnoiesc baierele firii*". Sau le devine un confesor capabil a exorciza, prin ascultarea dublată de o meditație subsecventă asupra condiției umane, durerea fizică, dar şi cea psihică. Exemplul cel mai elocvent, din acest punct de vedere, este cel al tînărului croat "*cu şine de fier în mîini/ şi-n picioare/ care noaptea nu poate dormi/ că vede numai morți cu burțile*

BDD-A41 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 02:52:28 UTC)

tăiate/ şi cu măruntaiele scoase/ vai de pielea lui cusută peste tot/ vai de săracele-i oase."

Preotul însuşi nu-şi cîntă agonia mai mult fizică decît în măsura în care ea poate deveni un mijloc de purificare, iar experienţa limitei, a cumpenei este învestită cu acelaşi rost adînc: "*cine a mai auzit/ de un mormînt al nestricăciunii/ ce taină este aceasta/ numai cel ce trece prin moarte/ va şti*" sau "*prin pustia morţii patruzeci de ani/ sau o viaţă/ trebuie să mori ca să trăieşti/ viaţa ca dar*". Se explică, astfel, convertirea permanentă a spaţiului liric într-un teritoriu populat de îngeri; deşi nu s-ar putea vorbi despre o autentică angelocraţie, ca la Adrian Alui Gheorghe, figura angelică este plasată aproape de centrul vital al ideaţiei lirice. În cele mai multe dintre confesiuni, subiectul liric, tinzînd permanent, mărturisindu-şi de fapt apetenţa pentru o comunicare dezinhibată cu sacralitatea, împărtăşeşte şi alterităţii umane conştiinţa existenţei unei duble forme de revelare a acestei entităţi în care se încorporează divinul: pe de o parte, îngerii care "*curg şi răsar/ uneori fără să-i vedem/ pentru că sunt tot timpul cu noi*", şi, pe de alta, oamenii-îngeri, îndeosebi cei cu vocaţie taumaturgică: "*îngeri ce poartă veşnicia-n aripă/ îngeri de dimineaţă, de zi şi de seară/ îngeri de noapte/ toţi albaştri ca-n Château de Bossey*". Ambii îl însoţesc, transformîndu-i ziua, începînd cu "*ora şapte punct dimineaţa*", cînd "*şapte îngeri albaştri şi îngeriţe/ în halate albe/ vin la patul meu de la recuperări/ vorbind între ei şi foşnind hîrtii/ vorbesc în germană şi-n medicală*", dintr-un timp al urgenţei interioare într-unul al refacerii, al purificării continue, dar o purificare însoţită de o luciditate care sporeşte, care devine însăşi garanţia speranţei.

Întunecat, auster, pare la început şi volumul preotului Sever Negrescu – *Nespusele tăceri*. Şi în acest caz, trebuie să admitem că o dominantă a existenţei biografice se prelungeşte – efigie identitară a profunzimilor de esenţă ale fiinţei – în existenţa poetică. De aici, carnaţia specifică a discursului textual, dar şi sonul recurent, unul sobru, auster, amintind de dangănul de clopot. Ajungem, astfel, la o altă invariantă a cărţilor bucuriilor epifanice: modulaţia tonalităţii de comunicare cu absolutul este, în cazul cînd autorul este prelat, destul de redusă, uneori chiar ca şi inexistentă. Exuberanţelor sau îndrăznelilor profane, pe care mizează frecvent congenerii optzecişti sau, după caz, douămiişti, poetul-prelat le preferă, aproape întotdeauna, sonurile grave, solemne sau oraculare. Foarte rar, tonalitatea poemelor creştine este scrîşnită, apăsată ori cinică. Poate şi pentru că acest gen de texte nu descifrează psihologii tulburi, dubitative, înclinate a cădea foarte des în păcatul îndoielii de sine ori de alteritatea cea mai radicală, cea divină. E adevărat că, în unele cazuri, preotul-poet este atins de morbul singurătăţii, al scepticismului sau al "*suferinţei de-a fi/ telepatic şi gri*". Şi cu atît mai rar e bîntuit de aripa omenescului dezgust – excepţia se numeşte Nicolae Jinga**,** preot ale cărui volume poetice, *Imbroglio* şi *Glorie maidanezului*, sînt mistuite în adîncime de o tristeţe ce pare fără leac ("*Un vers, un univers elegiac/ pîndeşte-n umbră*"), de o disperare ce nu ezită a-şi mărturisi volutele dramatice, mai ales cînd „*am sentimentul că gnomul pierzării/ m-alintă*").

BDD-A41 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 02:52:28 UTC)

Dar nu vom întîlni nicicînd în vreun text liric de esenţă religioasă scris de un prelat o familiaritate cu divinul precum cea care există, spre exemplu, la Ioan Adrian Popa**,** poet care nu se sfieşte a declara, într-o *Biografie* doar vag inspirată din lirica blagiană şi inclusă în volumul *Rugul*, faptul că vorbeşte des la telefon cu cerul, facilitate care i se cuvine, graţie ascendenţei angelice – "*gradul de rudenie…/ îndepărtat… cu îngerii*". O asemenea temeritate pare de negîndit autorilor preoţi, cum spuneam şi mai sus. *Nespusele tăceri* ale părintelui Sever Negrescu nu se abat de la regulă, înscriindu-se pe linia obişnuită, a articulării discursive sobre, spiritualizate, amintind de vechile imnografii. Linia distinctivă a tonalităţii este impusă, de altfel, foarte clar, dacă ţinem cont de semnificaţia elementului paratextual: volumul ar da corporalitate lirico-reflexivă ultimei trepte a isihiei (cuvînt grecesc care, în accepţia practicii isihaste, înseamnă linişte, pace lăuntrică), şi anume rugăciunii. – După teologul Kallistos Ware, cele trei trepte ale isihiei sînt următoarele: "*Prima e de natură spaţială: este vorba de despărţirea exterioară, fizică, de oameni. A doua, şi ea exterioară: să taci, să te abţii de la vorbire. Dar nici una, nici cealaltă nu sînt suficiente pentru a face dintr-un om un isihast (...) Pentru a ajunge la adevărata liniştire lăuntrică trebuie să treci de la a doua la a treia treaptă, de la isihia exterioară la cea lăuntrică, de la simpla absenţă a cuvintelor la ceea ce numeşte Sf. Ambrozie al Milanului tăcerea activă şi creatoare.*" (Ware, 1996: 82-83) – La un asemenea gen de tăcere se referă şi titlul cărţii lui Sever Negrescu. *Nespusele* sale *tăceri* sînt, bineînţeles, revelatoare. Cufundîndu-se în sine, părintele preot nu ezită a-şi contabiliza, liric, chiar şi trăirile de care speră a se purifica, înţelegîndu-le valoarea de trepte ale marii revelaţii, ale în-dumnezeirii. Nota specifică este dată, de altfel, de un amestec de înciudată, amară constatare a întunecării, a înăspririi lumii, şi de o sensibilă tînguire, prelungită cîteodată în lamentaţie sfîşietoare pe tema finitudinii unui uman tensionat, dubitativ, destrămat. Peisajul e, în genere, sumbru, înfrigurat, căci poartă însemnele de-sacralizării: "*pădurea a intrat în cerul gri-albastru/ cu norii ei de tristă gheaţă/ ca nişte ochi ce ruginesc în alavastru/ lacrimilor de mir şi ceaţă*" sau "*vîntul printre brazi suflă rece/ din plămînii nimănui. Viu/ peste pietre părăsite timpul trece/ ca o inimă a sîngelui pustiu*." Ultimul text, din care am citat, intitulat semnificativ *Arheologie*, este specific pentru acest gen de descriptiv peisagistic ce configurează latura exterioară a poemelor lui Sever Negrescu. În privinţa celei interioare, să precizăm că, finalmente, este recognoscibilă certitudinea însemnării cu harul de esenţă divină a preotului-poet care îşi închină textele modelului sacru, şi le "rodeşte" întru relevarea esenţelor transcendentale ale lumii. Acesta e, de altfel, rostul adînc, sensul de adîncime al cărţii, meditaţie despre fiinţa în prelungirea Fiinţei atotcuprinzătoare, despre Logosul ce îşi poate păstra, prin textele poetice obligatoriu pătrunse de fiorul divin, forţa de întemeiere. Poetul doar îl poate resuscita, căci el nu e altceva decît "*un trecător ce stă/ ca un inel pe mîna lui Dumnezeu/ aflată în Creaţie*". Iar *via vitae* pentru care optează e însuşi cuvîntul-rugăciune, devenit însuşi leagănul fiinţei: "*între pîntece şi cruce sînt/ ca într-un prea viu cavou/ legănat doar de cuvînt/ o silabă într-un ou*".

BDD-A41 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 02:52:28 UTC)

În general, însă, în lirica religioasă actuală nu se pot uşor decela urme sau mărturii mai mult sau mai puţin complete despre durerile, frustrările sau neajunsurile lui *homo biographicus.* Vocea care înalţă imnuri de laudă sau detaliază trăirile subsecvente necesităţii de a înălţa un sensibil *laudatio* se fereşte, de regulă, a-şi devoala din limitele încadrării temporale a biografiei, ca şi din trăirile pur individuale, prea-lumeşti, poate, preferînd transfigurarea lor estetică, din moment ce miza textuală vizează, în definitiv, relevarea permanenţei rugăciunii şi a raportării la sacru. Din această perspectivă trebuie interpretat, de pildă, faptul că în majoritatea textelor lirice ale prelaţilor nu se poate vorbi decît de înscriere într-o durată indeterminată a trăirilor specifice imnicului. Un exemplu pertinent, în acest sens, ne este oferit tot de *Cartea bucuriilor epifanice,* a lui Ioan Petraş. În două dintre cele trei (fireşte!) secţiuni ale volumului, *Anotimp epifanic* şi *Vetre epifanice*, poetului îi sînt indiferente reperele temporale exacte, toţi indicii de gen fiind subsumaţi aceluiaşi timp al beatitudinii celui ce se ştie în permanenta proximitate a miracolului învierii, a *trupului în lumină*. În oricare dintre poemele ca *anotimp*, *nocturnă*, *profetul şi noaptea*, *creangă de arhanghel* sau *taină* se efasează orice repere care să ţină de lumescul închistat, avînd în totul conştiinţa limitelor, pentru a reînscrie fiinţa în nelimitatul originar, cel al credinţei totale, aurorale. Chiar cînd poetul îşi asumă poziţia privilegiată a martorului la martiriul cristic, ca în *la marginea rănilor tale*, convingerea de neclintit în miracolul renaşterii şi al mîntuirii necesită o schimbare de tonalitate: "*la marginea rănilor tale/ mi se zvîntă de lacrimi/ poemele tinere// la marginea rănilor tale/ înfrunzeşte Bucuria cu miez de rugăciune/ şi ropotul mieilor printre sate de bronz/ aduce vatra unei duminici/ mai aproape de noi*" etc. De o permanentizare a trăirilor implicit religioase este vorba şi în secţiunea mediană, *Elegii pentru neverosimila Li*, doar aparent închinată erosului lumesc. Şi aici, desigur, se mărturiseşte în subsidiar aceeaşi patimă a cuvîntului-rugăciune, aceeaşi dorinţă a zidirii într-un construct textual care să reflecteze tot Logosul originar, *mundifer*: "*mă-nchid în poemul acesta solemn/ ca şi cum Dumnezeu în cuvînt m-ar zidi/ simt că mor şi-am să fiu o toacă de lemn/ la vecernia Li la litania Li*". Căci, în definitiv, aceasta e condiţia reală a poetului, de a se rosti şi de a rosti cuvîntul dintîi, de a reface în text traseul christic, înţelegînd prin acesta şi dăruirea totală, răstignirea pe altarul credinţei în poezie: "*la marginea fiecărui cuvînt/ nu doarme Poetul/ patria lui e drumul spre cruce/ se vede din ceruri precum Nazaretul/ şi din spate privindu-l/ c-o răstignire aduce*" - Deloc întîmplător, un alt părinte-preot, Valeriu Anania, decreta într-un cunoscut *Imn Eminescului* că poetul reprezentativ al spiritualităţii româneşti ar trebui sanctificat, pentru că el ar întrupa exact cuvîntul divin: „*Mirunsă frunte. Logos în treapta lui înaltă/ Iluminată stemă-n vecia unui neam./ Harismă-n deznădejdea sub care ne-nchinăm/ Amurgului. Cu viii şi cu morţii laolaltă/ Ieşimuţi în nuntire prin sfînt epitalam*".

Să revenim, însă, la trăirea erosului lumesc, subsecventă iubirii sacre. Cazul secţiunii mediane a volumului lui Ioan Petraş, care încă dintr-o primă traducere interpretativă a elementului paratextual pare (doar pare!) a sugera primatul iubirii

BDD-A41 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 02:52:28 UTC)

virile asupra celei sacre, nu este nici el singular. Mai ales lirica teologilor aflați la debut (deci a teologilor foarte sau mai tineri) denotă imixtiunea trăirilor iubirii lumeşti în cea sacră: faptul, explicabil dacă se ia în vedere necesitatea împlinirii (implicit) umane a teologului, nu umbreşte, ci chiar potențează complexitatea trăirii religioase. Un fel de metisaj al iubirii de femeie, de umanitate, prin extensie, şi mai ales de Dumnezeu este specific, de pildă, volumului de debut al teologului Florin Caragiu (absolvent al Facultății de Teologie Ortodoxă al Univ. Bucureşti, autor al volumelor *Cuviosul Ghelasie Isihastul*, 2004 şi *Antropologia iconică*, 2008 etc.) Prima lui operă poetică, adunată în volumul *Catacombe*. *Totul e viu aici*, detaliază o serii de *istorii* substanțial erotice. Nucleul tare al majorității poemelor cărții este format, concret, de poveşti ale căutării alterității în şi prin eros. Acesta e, de fapt, camuflajul preferat al tînărului autor: un fel de cavaler aflat într-o continuă *questa* înspre o potențială jumătate şi, prin aceasta, înspre *totul* absolut, cel divin. Această iluzie a împlinirii cuplului – dar şi a reflectării în el a alterității radicale care este, în perspectivă creştină, Dumnezeu cel viu – este permanent întreținută în carte. De utopia erotică țin, spre exemplu, leitmotive ca întîlnirea, confuzia identitară din cuplu, sfîşierea, ruptura mereu reiterată, ca într-o spasmodică încercare de uitare de sine prin celălalt, dar şi dorința recuperării sacrului prin actul erotic: "*Lacrimile picură înăuntru, topesc nesomnul/ împăturim norii şi-i ascundem în inimi siameze/ lipiți în Hristos ne furişăm fiecare în celălalt/ ca într-un leagăn peste tristeți luminate*". Dar absolut toate poemele cărții poartă, în filigran, dorința de a da expresie necesității de a re-cunoaşte, prin mijlocirea erosului, *synderesis*-ul altfel neştiut.

Nu sînt, aceste succinte note despre oamenii bisericii şi cărțile lor, decît cîteva dintre exemplele care ilustrează actualitatea unei concepții mai vechi, dar atît de proaspete încă: poezia şi rugăciunea sînt stări şi modalități congenere de existență întru sacru. Deloc întîmplător, reiterînd teza brémondiană, Părintele Stăniloae amintea, undeva, că "*Dumnezeu este atît de mare, încît singură poezia încearcă să-L exprime. Nu avem limbaj pentru măreția lui Dumnezeu… Singur limbajul poetic se apropie de Dumnezeu pentru a-I sluji exprimîndu-L*". Pe aceeaşi linie, Tudor Arghezi (cum bine ştim, temporar monah la Cernica), demonstra, într-un articol dens de un dublu misticism – al credinței propriu-zise şi al religiei poeziei – că, dintre toți artiştii şi profeții lumii, doar poeții sînt cu adevărat capabili a-I urma lui Iisus Hristos. Poate că, într-adevăr, "*numai Iisus şi poetul au fosr răbdați să calce pe mare*"…

Bibliografie

Irina Nicolaescu, Sergiu I. Nicolaescu, 1999, *Rugăciunile poeților. Antologie de poezie religioasă românească,* Editura Paralela 45, Pitești

Kallistos Ware, 1996, *Împărăția lăuntrică,* Asociația creştină Christiana, Bucureşti

Ioan Petraş, 2006, *Adînc pe adînc. Sacerdoțiu liric*, Editura Brumar, Timişoara

Ioan Petraş, 2007, *Cartea bucuriilor epifanice*, Editura Brumar, Timişoara

BDD-A41 © 2009 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 02:52:28 UTC)

Theodor Damian, 2006, *Semnul Isar. Poezii*, Editura Paralela 45, Piteşti
Sever Negrescu, 2006, *Nespusele tăceri*, Editura Mitropolia Olteniei, Craiova
Ioan Adrian Popa, 2004, *Rugul*, Editura Unirea, Alba-Iulia
Florin Caragiu, 2008, *Catacombe. Totul e viu aici*, Editura Vinea, Bucureşti

BDD-A41 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 02:52:28 UTC)